

İDARİ YARGILAMA USULÜNDE DAVANIN TARAFLARINDA DEĞİŞME

Yrd. Doç. Dr. Cemil KAYA*

GİRİŞ

İdari bir dava açıldıktan sonra, gerçek kişinin ölmesi, tüzel kişiliğin sona ermesi, dava konusunun bir üçüncü kişiye devredilmesi gibi çeşitli nedenlerle davanın taraflarında¹ değişme söz konusu olabilir.

İdari yargılama usulünde davanın taraflarında meydana gelen değişme konusu, Cumhuriyet döneminin temel kanunlarından biri olan ve aynı zamanda idari uyuşmazlıkların çözüm usulünü de gösteren 669 sayılı Şûrayı Devlet Kanunu'nun² 43. maddesinde, “esnayı muhakemede veya badelhüküm efrattan olan tarafın vefatı veyahut zat ve sıfatca tebeddülü halinde Usulü Muhakemei Hukukiye Kanunu ahkâmı tatbik olunur” şeklinde düzenlenmiştir. Ardından konu, 669 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 3546 sayılı Devlet Şûrası Kanunu'nun³ 53. maddesinde hüküm altına alınmıştır: “Muhakeme esnasında veya karardan sonra ferdlerden olan tarafın ölümü veya zat ve sıfatça değişiklik vukuu halinde usule aid kanunların umumi hükümleri tatbik olunur” şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi her iki kanunda da konu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan atıfla çözümlenmiştir. Ancak 3546 sayılı Kanunun 53. maddesi bir süre sonra 4904 sayılı Kanunla⁴ değiştirilerek, davanın taraflarında meydana gelen değişme konusunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan atıf kaldırılmış ve yalnız öleni ilgilendiren dava dilekçelerinin

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı

¹ Taraf, bir davada kendi adına hukuki koruma isteyen (davacı) ve kendisine karşı hukuki koruma istenen (davalı)dır. **Alangoya**, H. Yavuz – **Yıldırım**, M. Kâmil – **Yıldırım**, Nevhis Deren, Medeni Usul Hukuku Esasları, Alkım Yayınevi, İstanbul 2004, s. 121. **Aynı yönde bkz. Pekcanitez**, Hakan – **Atalay**, Oğuz – **Özekes**, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2004, s. 157.

² RG. 7.12.1925, sy. 238.

³ RG. 30.12.1938, sy. 4098.

⁴ RG. 1.6.1946, sy. 6322.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

iptal edileceği hükmü getirilmiştir: “Yargılama sırasında ölüm ve herhangi bir sebeple davacının kişiliğinde veya niteliğinde değişiklik olur ise davayı kovuşturma hakkı kendisine geçen kimsenin doğrudan doğruya veya tebliğ üzerine Danıştaya başvurusuna kadar dava dosyası saklı tutulur. Şu kadar ki münhasıran öleni ilgilendiren dava dilekçesi iptal edilir”. Konu, 1961 Anayasası döneminde çıkartılan ve 3546 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 521 sayılı Danıştay Kanunu’nun⁵ 93. maddesinde bugünküne benzer bir şekilde yer almıştır.

İdari yargıda açılan bir davanın görülmesi sırasında, davanın taraflarında meydana gelen değişme ve bu nedenle yapılacak işlemler, bugün için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun (İYUK)⁶ 26. maddesinde ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Kanunu’nun 61. maddesinde düzenlenmiştir. Bu çalışmada esas itibarıyla İdari Yargılama Usulü Kanunu’ndaki hüküm incelenecek ve zaman zaman konuyla ilgili AYİM kararlarına da yer verilecektir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun, 26. maddesi “tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik” başlığını taşımaktadır. Burada geçen “kişilik değişikliği” deyimi, ölüm veya tüzel kişiliğin son bulması gibi kişiliğin sona ermesi hallerini ve medeni hakları kullanma ehliyetinin kaybedilmesi veya sınırlandırılmasını ifade etmektedir. “Nitelik değişikliği” deyimi ise, davayı takip yetkisi bakımından ortaya çıkabilecek değişiklikleri anlatmaktadır⁷. 26. madde şu düzenlemeyi içermektedir:

1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik ve niteliğinde⁸ değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurusuna kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar, **dosyanın işlemde kaldırılmasına** ilgili mahkemece karar verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.

2. Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.

3. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar **dava dosyası işlemde kaldırılır** ve varsa

⁵ RG. 31.12.1964, sy. 11896.

⁶ RG. 20.1.1982, sy. 17580.

⁷ **Yenice**, Kâzım – **Esın**, Yüksel, Açıklamalı – İçtihatlı – Notlu İdari Yargılama Usulü, Ankara 1983, s. 563.

⁸ “Nitelik sözcüğünün medeni yargılama usulündeki ‘sıfat’ deyimine karşılık olarak kullanıldığı sanısındayız ... davacının niteliğini (davacılık sıfatını) kaldıran bir değişikliğin ortaya çıkması da, davacı sıfatını kazanan yeni süjenin başvurusuna kadar dosyanın işlemde kaldırılması sonucunu doğurur”. **Esın**, Yüksel, Danıştay’da Açılacak Tazminat Davaları, Birinci Kitap: Usul, Ankara 1976, s. 287-288.

yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, **davanın açılmamış sayılmasına** karar verilir.

4. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.

Madde hem ilk derecede görülen davalarda hem de kanun yollarına başvurulması aşamasında uygulanır⁹. Örneğin, idare aleyhine sonuçlanan bir dava üzerine idare tarafından kanun yollarına başvurulmuş ve karşı tarafta yer alan gerçek kişi bu başvuru sonuçlanmadan ölmüşse, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına kanun yoluna bakan mahkeme tarafından karar verilmesi gerekir¹⁰. Nitekim *Danıştay* içtihatlarına göre, dava aşamasında veya kanun yolları (temyiz)¹¹, karar

⁹ **Yenice – Esin**, s. 567, 572.

¹⁰ “Kararın düzeltilmesi istemine ilişkin dilekçe, karşı tarafı teşkil edenlerden ikisinin gösterilen adresten ayrılmış olmaları, diğer birinin de ölmüş olması nedeniyle tebliğ edilememiştir. Düzeltme isteminde bulunanın, adresleri bilinmeyenler hakkında 7201 sayılı Tebligat Kanununun 28. maddesi uyarınca ilan tebligat isteminde bulununcaya, öte yandan ölenin mirasçıları hakkında takip yenileninceye kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına” karar verilmiştir. DDDK, E. 73/397, K. 75/50, KT. 14.2.1975, **Yenice – Esin**, s. 567, dn. 682.

¹¹ Bkz. DVDDGK, E. 87/34, K. 87/29, KT. 18.12.1987, DD, 1988, sy. 70-71, s. 127-128. **Karşı oya göre**, “Söz konusu hüküm, davanın ilk derecede görülmesi sırasında uyulmasını öngördüğü usul kurallarını düzenleyen Kanunun ‘Genel Esaslar’ başlıklı Birinci bölümünde yer almıştır. Kararlara karşı başvuru yollarını düzenleyen Üçüncü Bölümün temyiz incelemesine ilişkin maddelerinde bu esasların temyiz safhasında da uygulanacağını gösteren bir hüküm mevcut değildir. Davanın ilk derecede incelenmesi ile temyiz incelemesi arasındaki farklılıklar, bu hükümlere temyiz incelemeleri sırasında da uyulmasını olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle söz konusu maddenin **kararın temyizi safhasında** temyiz merciince aynen uygulanmasının zorunlu olduğunu söylemek mümkün değildir. Kanunda temyiz istemli dosyanın işlemde kaldırılmasının usul ve sonuçları hakkında herhangi bir hüküm de bulunmadığından, bu kararlar üzerine kararı veren mahkemeye ait bulunan dava dosyasının nerede ve ne kadar bekletileceği yenileme talebinde bulunulmazsa dosyanın süresiz olarak temyiz merciinde mi kalacağı, temyize konu olan kararın varlığını muhafazaya devam mı edeceği, yoksa 26 ncı maddede yürütmenin durdurulması kararları için öngördüğü gibi ‘kendiliğinden hükümsüz’ mü kalacağı soruları cevapsız kalmaktadır. 26 ncı madde hükmü ile cevaplandırılması mümkün olmayan bu ve benzeri sorular, konunun Kanunun yapısı ve anlamı ile Anayasanın 141 inci maddesinde ‘davaların en az giderler ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir’ biçiminde ifadesini bulan ilke de gözönünde tutularak, her olayın özelliğine göre içtihatlarla çözümlenmesini gerektirmektedir”; D10D, E. 96/9461, K. 98/6773, KT. 17.12.1998, Karar Yayınlanmamıştır. **Karşı oya göre**, “... Yasada temyiz aşamasında ölen kişileri ilgilendiren davalarda ne yolda işlem yapılacağına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. / Kamu düzenine ilişkin bulunan usul hükümlerinin, hakkında hüküm bulunmayan hususlarda kıyasen uygulanması mümkün

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

düzeltilme¹² gibi) aşamasında, örneğin davacının ölümü halinde, davayı takip hakkı kendisine geçen kişinin başvurmasına kadar veya idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır.

Madde hükmünde de görüleceği üzere mahkemeler, açılan davada taraf ehliyetinin kalmaması üzerine dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verir. Bu itibarla, örneğin, davacının davayı açtıktan sonra ölmesi ve bu olaydan mahkemenin haberdar olmaması üzerine uyuşmazlığın esası hakkında karar vermesi “usul hükümlerine uyulmamış olunması” sebebiyle kararın bozulmasını gerektirir¹³. Çünkü tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişiklik nedeniyle dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir.

Davanın taraflarında meydana gelen değişme konusunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesi ve doktrinin yapmış olduğu şekilde¹⁴ şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

olmadığından, olaya 2577 sayılı Yasanın 26 ncı maddenin 2. fıkrasının uygulanmak suretiyle dilekçenin iptaline karar verilmek üzere temyize konu hükmün bozulması (uygun değildir)”.

¹² Bkz. DVDDGK, E. 94/211, K. 94/276, KT. 30.9.1994, Karar Yayınlanmamıştır. **Karşı oya göre**, “2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun **26. maddesi hükmü**, yeri ve lafzı itibariyle **uyuşmazlıkların ancak dava safhasında uygulanabilir bir niteliğe sahiptir**. Bu hükmü göre, dava açtıktan sonra, ancak karardan önce davacının ölümü halinde, davayı takip hakkı kendine geçen başvurmadıkça, davası görülemeyecek, söz konusu dava taraflar yönünden hiçbir hukuki sonuç doğurmayacak demektir. Bu makul ve yerindedir. Dava karara bağlandıktan, hatta temyiz incelenmesinden geçtikten sonra, **karar düzeltilmesi safhasında**, idarenin mirasçılar tesbit ile davayı takibine kadar dosyanın işlemde kaldırılması, başlamış olan yargılamanın, tarafların hukukunu etkileyen yargı kararlarına rağmen, belirsiz bir süre ertelenmesi anlamına gelecek bir karara varılmasını kanuna uygun saymak mümkün değildir. Bu safhada mahkemenin görevi, tebligat yapılabilecek kişileri re'sen arayıp bulmak ve uyuşmazlığı sonuçlandırmak olmalıdır”.

¹³ Bkz. D12D, E. 95/6327, K. 97/1072, KT. 14.5.1997, DD, 1998, sy. 94, s. 790-792; D5D, E. 48/340, K. 48/486, KT. 26.3.1948, DKD, 1948, sy. 40, s. 151-152. **Aksi yönde bkz.** “Davalı idarenin temyiz dilekçesinde, davacı ...'ın karar tarihinden [28.9.1993] önce 19.9.1993 tarihinde vefat ettiği ve mirasçıları tarafından bir başvuru olmadığından kararın usul yönünden bozulması gerektiği iddia edilmekte ise de; temyiz edilen karar ile ilgili dosyanın incelenmesinden; Davacı ...'ın 19.9.1993 tarihinde vefat ettiğinin temyiz aşamasında davalı idare tarafından öne sürülmesi üzerine bu aşamada ... mirasçısı ... tarafından Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kuruluna hitaben yazılan 28.3.1994 tarihli dilekçe ile davanın devamı yönünde irade beyan edilerek, davayı takip ettikleri bildirildiğinden davalı idarenin bu yöndeki iddiaları yerinde görülmemekle işin esasına geçildi”. DİDDGK, E. 94/25, K. 94/296, KT. 3.6.1994, DD, 1996, sy. 90, s. 131.

¹⁴ Bkz. **Gözübüyük**, A. Şeref, Yönetmelik Yargı, Ankara 2004, s. 386-391; **Gözübüyük**, A. Şeref – **Tan**, Turgut, İdare Hukuku – İdari Yargılama Hukuku, c. 2, Ankara 2003, s. 846-852; **Gözübüyük**, A. Şeref – **Diñçer**, Güven, İdari Yargılama Usulü, Ankara 2001, s. 666-677.

I. GERÇEK KİŞİNİN ÖLMESİ

Medeni haklardan yararlanma (hak) ehliyeti bulunan her gerçek kişinin davada **taraf ehliyeti** vardır (MK. m. 8). Gerçek kişiler için taraf ehliyeti, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar (MK. m. 28/1). Gerçek kişilerin kişiliği ve dolayısıyla medeni haklardan yararlanma (hak) ehliyeti ölümle sona erer (MK. m. 28/1). Ölüm, gerçek kişide “kişilikle” ilgili bir değişiklik meydana getirir¹⁵. Dava devam ederken, medeni haklardan yararlanma ehliyeti ölümle sona eren gerçek kişinin “**taraf ehliyeti**” de son bulur. Bu nedenle, artık, davaya ölen tarafa karşı veya onun tarafından devam edilmesine olanak yoktur¹⁶.

Miras, murisin ölümüyle açılır (MK. m. 575). Yani mirasçıların miras hakkı bu andan itibaren doğar ve yasal güvence altına girer. Mirasçılar, murisin ölümü ile mirası bir bütün olarak kanun gereğince kazanırlar. Kanunda öngörülen durumlar saklı kalmak kaydıyla mirasçılar, murisin aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve murisin borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar (MK. m. 599/1-2). Dava, hak deyiminin kapsamı içinde değerlendirilir ve dava hakkı da diğer haklar gibi mirasçılara geçer. Buna karşılık davanın konusu olan hakkın niteliği, ölen tarafın mirasçılarına¹⁷ karşı veya mirasçıları tarafından davaya devam edilip edilmeyeceğini gösterir. Bu açıdan davalar iki kümede toplanabilir¹⁸: 1) Yalnız öleni ilgilendiren – mirasçılarının malvarlığı haklarını etkilemeyen – mirasçılara geçmeyen haklara ilişkin davalar. 2) Yalnız öleni ilgilendirmeyen – mirasçıları da ilgilendiren – mirasçılarının malvarlığı haklarını etkileyen – mirasçılara intikal eden haklara ilişkin davalar.

İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda, yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçelerin iptal edileceği (m. 26/2); bunlar dışında kalan davalarda ise davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına veya idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılabileceği (m. 26/1) hüküm altına alınmıştır. Ancak kanunda yalnız öleni ilgilendiren davalar ile takip hakkının geçtiği davaların hangi tür davalar olduğu belirtilmemiştir. Bununla birlikte idari yargıda geçerli olan iptal ve tam yargı davalarını esas alarak, genel hatlarıyla, şöyle bir ayırım yapılabilir¹⁹: Tam yargı davalarında davacının ölümü halinde davayı takip hakkı kural olarak mirasçılara geçer. Tam yargı davasının maddi veya manevi tazminat istemine veya vergi uyuşmazlığına ilişkin

¹⁵ **Esin**, s. 287.

¹⁶ **Kuru**, Baki – **Arslan**, Ramazan – **Yılmaz**, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2004, s. 267.

¹⁷ Ölen tarafın mirasçılarının kimler olduğu mirasçılık belgesi (veraset ilamı) ile belirlenir.

¹⁸ **Kuru – Arslan – Yılmaz**, s. 268.

¹⁹ **Yenice – Esin**, s. 564-565.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

olmasının ya da idari sözleşmelerden doğmasının bir önemi yoktur. İptal davaları bakımından ise bir ayırım yapmak gerekmektedir. İptali istenen işlemin doğuracağı sonuçlar terekeye intikal etmiş veya ileride intikal edecek durumda ise, davayı takip hakkı kural olarak mirasçılara geçer. Çünkü bu nitelikteki bir dava sonunda verilecek karar terekenin aktif veya pasifini etkileyeceğinden, mirasçıların bu davayı takip etmekte çıkarı vardır. Buna karşılık, iptali istenen işlemin doğuracağı sonuçlar davacının ölümü ile birlikte ortadan kalkıyorsa, yani iptal davasının sonucu terekeyi ve mirasçıların hukukunu etkilemiyorsa mirasçıların davayı takip hakkı söz konusu değildir.

Gerçek kişinin ölmesi üzerine, davayı takip hakkı kendisine geçenlerin başvurmasına kadar veya idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir (İYUK. m. 26/1). Maddede, takip hakkı kendisine geçenlerin veya idarenin ne kadar süre içerisinde mahkemeye başvurarak takibi yenilemesi gerektiği düzenlenmemiştir. Ancak uygulamada dava dosyasının ömür boyu açık kalmasının önüne geçilmesi açısından, bir çözüm olarak, mahkemenin ölüm olayından haberdar olmasıyla dosyaya karar numarası vererek kapatması ve dosyanın işlemde kaldırılmasına karar vermesi yolu benimsenmiştir. Takibin yenilenmesi halinde ise yeniden esas numarası verilerek yargılamaya devam edilmesi benimsenmiştir. Karar numarası verilip dosya kapatılmadan önce, takip hakkı kendisine geçenlerin başvurusu halinde ise yargılamaya devam edilmektedir²⁰.

A. MİRASÇILARA GEÇEN HAKLARA İLİŞKİN DAVALAR

Dava sırasında gerçek kişinin ölmesi halinde, mirasçılara geçen haklara ilişkin **davalara konusuz kalmaz**. Yani bu nitelikteki davalara, **davanın**

²⁰ Bu konuda bkz. 1602 sayılı AYİM Kanununun 56. maddesinde, “Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde; İdari Yargılama Usulü Kanunu ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun hakim in davaya bakmaktan memnuiyetini gerektiren haller, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, bağlılığı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım ve duruşmanın inzibatına ilişkin hükümleri uygulanır” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, “davacının ölmesi halinde, mirasçıların davalı kurum aleyhine takibi yenileyinceye kadar dosyanın işlemde kaldırılacağına ilişkin hükme yer veren 1602 sayılı Kanunun 61 nci maddesinde ayrıca 2577 sayılı Kanunun 26 ncı maddesi 3 ncü fıkrasında öngörülen ve davacı hakkındaki dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıldan fazla süre geçtiği halde, yeni adres bildirilerek işleme konması istenmemesi halinde davanın açılmamış sayılacağına ilişkin hükme yer verilmemiş bulunduğundan, ... davanın açılmamış sayılmasına” karar vermeye imkan yoktur. AYİM1D, Gensek No: 97/476, E. 2000/342, KT. 4.4.2000, AYİMD, 2001, sy. 15, s. 115-117. Kanaatimizce burada AYİM’in kararı sonuç itibarıyla doğru olmakla birlikte, genel idari yargı yerlerinde açılan davalarda davacının ölmesi halinde takip hakkı kendisine geçenler 1 yıl içerisinde başvurmadıkları takdirde “davanın açılmamış sayılmasına” karar verilebileceği yaklaşımı doğru değildir.

taraflarında değişme ile ölen kişinin mirasçuları tarafından devam edilir²¹. Mirasçuları da ilgilendiren davalar, ölen kişinin mirasçularına geçen alacakları, hakları ve mallarına ilişkin davalardır (MK. m. 599). Bu durumda ölen gerçek kişinin mirasçuları, davayı **mecburi dava arkadaşı** olarak hep birlikte takip ederler²². Bu halde murisin yerine davada taraf olma, bütün mirasçuların hep birlikte davayı takip etmeleri veya canlandırma dilekçesi²³ veren mirasçıya yazılı muvafakat vermeleri ya da davanın tayin edilecek miras şirketi (ortaklığı) temsilcisiyle takip edilmesini sağlamaları şartına bağlıdır²⁴. Bu itibarla, örneğin murisin çocuklarının mirastan mahrum edilmiş olması (MK. m. 578) veya onların mirası reddetmesi (MK. m. 605) halleri istisna olmak kaydıyla, eş, murisin reşit çocuklarıyla davayı takip konusunda birlikte hareket etmelidir. Eş, reşit çocuklardan bağımsız olarak tek başına davayı takip edemez.

Terekenin, tereke temsilcisi (MK. m. 581), resmi tasfiye memuru (MK. m. 572-576) veya vasiyeti tenfiz memuru (vasiyeti yerine getirme görevlisi) (MK. m. 550-556) tarafından yönetildiği durumlarda ise, davayı takip yetkisi mirasçılar tarafından değil, tereke temsilcisi, tasfiye memuru veya vasiyeti tenfiz memuru tarafından yerine getirilir²⁵. *Danıştay*, mirasçuları belirlenemeyen davacının terekesinin idaresi için atanan kayyımların kamulaştırma işleminin iptali istemiyle açılan davayı takip hakları bulunduğuna karar vermiştir²⁶.

²¹ **Kuru – Arslan – Yılmaz**, s. 268.

²² **Kuru – Arslan – Yılmaz**, s. 268.

²³ Bu deyim Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kararlarında kullanılmaktadır.

²⁴ AYİM1D, Gensek No: 92/1469, E. 92/1344, KT. 22.12.1992, AYİMD, 1994, sy. 8, s. 140-142. **Aynı yönde bkz.** “Dosyanın incelenmesinden, ... vekili ... tarafından duruşma istemli olarak açılan görülmekte olan davanın 02.04.2003 günündeki duruşmasında davacı vekilinin davacının öldüğünü, görülmekte olan davanın, davacının mirasçuları ... ve ... tarafından takip edileceğini, diğer mirasçuların vekaletnamelerinin daha sonra ibraz edileceğini belirttiği anlaşılmaktadır. / Bu durumda, mahkemece yukarıda aktarılan yasa maddesi hükmü uyarınca davanın konusunun, yalnız öleni ilgilendirip ilgilendirmediği, mirasçılara intikal edip etmediği, davacının başka mirasçuları bulunup bulunmadığı, varsa davanın diğer mirasçılar tarafından da takip edilip edilemeyeceği hususları irdelenip, varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, bu hususlar irdelenmeden işin esasının incelenmesi suretiyle verilen kararda hukuka uyarlık görülmemiştir”. D8D, E. 2003/3288, K. 2004/955, KT. 27.2.2004, Karar Yayınlanmamıştır.

²⁵ **Kuru – Arslan – Yılmaz**, s. 272.

²⁶ “Uyuşmazlık; Davacının ölümü nedeniyle davayı takip hakkı kendilerine geçen mirasçuların başvurusuna kadar 2577 sayılı yasanın 26. maddesi uyarınca dosyanın işlemde kaldırılmasına dair İdare Mahkemesi kararının bozulması isteminden ibarettir. Davacının ölümü nedeniyle davayı takip hakkı kendilerine geçen mirasçuların başvurusuna kadar 2577 sayılı yasanın 26. maddesi uyarınca dosyanın işlemde kaldırılmasına dair İdare Mahkemesi kararı terekenin kayyımları tarafından temyiz edilmiştir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 26. maddesinin 1. bendinde "Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

Dava sırasında davacı gerçek kişinin ölmesi üzerine, davayı takip hakkı kendisine geçenlerin davayı takip edebilmeleri için, ortada terekeye intikal edebilecek kişisel bir menfaat ihlali bulunmalıdır. *Danıştay* ve *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi* içtihatlarında, ölen gerçek kişinin manevi tazminat istemi²⁷; bir derece verilmesi isteminin reddine ilişkin işlemin iptali ve bu işlem nedeniyle doğan zararın tazmini istemi²⁸; yurt dışı tedavi masraflarının ödenmemesi işleminin iptali istemi²⁹; makam tazminatı verilmemesi işleminin iptali istemi³⁰; yetim aylığı bağlanmaması yolundaki işlemin iptali istemi³¹;

değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar ... dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili mahkeme ce karar verilir" kuralı yer almıştır. Temyiz dosyası içinde yer alan belgelerin incelenmesinden, ... ın maliki olduğu taşınmazın kamulaştırılması işleminin iptali dileğiyle vekili Av. ... tarafından Belediye Başkanlığına karşı 18.2.1985 günlü dilekçe ile dava açıldığı, dava devam ettiği sırada davacının 13.8.1985 gününde vefat ettiği, mirasçılarının belirlenememesi nedeniyle vekili Av. ... ın başvurusu üzerine Sulh Hukuk Hakimliğinin kararıyla Av. ... ile ... nın terekesinin idaresi için kayyım tayin edildikleri, İdare Mahkemesindeki kamulaştırma davasının duruşması için duruşma davetiyesinin kayyım Av. ... e tebliğ edildiği, adı geçenin duruşmada hazır bulunmasına rağmen duruşmanın açılmayarak mirasçılarının başvurmasına kadar dosyanın işlemde kaldırıldığı anlaşılmıştır. 2577 sayılı Yasanın yukarıda değinilen 26. maddesinin 1. bendinde, ölüm nedeniyle tarafların kişiliğinde meydana gelen değişiklik halinde davaya devam edilebilmesi için mutlaka mirasçılarının başvurusu gerektiği yolunda herhangi bir hüküm yer almamış olup, davayı takip hakkı kendisine geçenlerin başvurmasına kadar dosyanın işlemde kaldırılacağı açıkça belirtilmiştir. Bu itibarla, mirasçıları belirlenemeyen davacının terekesinin idaresi için yetkili yargı organınca tayin edilen kayyımların, tereke içinde yer alan taşınmazın kamulaştırılması işleminin iptali dileğiyle idari yargı yerinde açılmış bulunan davayı takip hakları bulunduğu gözetilmeksizin mirasçılarının başvurusu gerektiğinden bahisle dosyanın işlemde kaldırılması yolundaki İdare Mahkemesi kararında usul ve yasaya uyarlık görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, temyize konu İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar verildi". D6D, E. 86/196, K. 86/613, KT. 18.6.1986, Karar Yayınlanmamıştır.

²⁷ "Hakimlik görevinde bulunan ..., İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca 13.6.1972 günü Akyazı İlçesinde yapılan Şimşek – 1 Operasyonu sırasında, Yüksek Hakimler Kurulundan gerekli kovuşturma izni alınmadan evinin aranması ve silahlı muhafızlar tarafından evinden alınıp karargaha götürülmesi sonucu hakimlik onurunun zedelendiğinden bahisle 100.000 lira manevi tazminat istemiyle dava açmıştır. Dava devam etmekte iken davacı ... 'ın mirasçıları ...'ın verdikleri 12.10.1977 tarihli dilekçe ile murislerinin öldüğünü, kendilerinin, ... mirasçı sıfatıyla davayı takip etmek istediklerini belirtmeleri üzerine, ölenin mirasçılarının davayı takip etmeleri yerinde görülerek işin esasına geçilmiştir". D12D, E. 75/2395, K. 77/842, KT. 22.3.1977, DD, 1978, sy. 28-29, s. 669; Esin'e göre, maddi tazminat davaları gibi manevi tazminat davaları da mirasçılar tarafından takip edilebilir. **Esin**, s. 287.

²⁸ D12D, E. 95/6327, K. 97/1072, KT. 14.5.1997, DD, 1998, sy. 94, s. 790-792.

²⁹ D5D, E. 66/4356, K. 66/5448, KT. 31.10.1966, DKD, 1967, sy. 107-110, s. 275-277.

³⁰ AYİM1D, Gensek No: 92/1469, E. 92/1344, KT. 22.12.1992, AYİMD, 1994, sy. 8, s. 140-142.

vazife malüllüğü aylığı bağlanmaması işleminin iptali istemi³²; taşınmaz üzerindeki yapının yıktırılması nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemi³³; fındık ekili taşınmazda idarenin hizmet kurusu nedeniyle meydana getirdiği zararın tazmini istemi³⁴; idarece ödenen tütün ikramiyesinin kesilmesi üzerine yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemi³⁵; sözleşmeli personelin sözleşme ücretlerini sınırlandıran genelgenin iptali istemi³⁶; uzuv ve işgücü kaybı nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemi³⁷; birinci sınıf hakimliğe ayırlamayacağına ilişkin işlemin iptali istemi³⁸ mirasçılara intikal eder nitelikte bulunmuştur.

Vergi uyumsuzlukları da mirasçılara intikal eder. Çünkü ölüm halinde mükellefin ödevleri, mirası reddetmemiş kanuni ve mansup mirasçılara geçer. Ancak mirasçılardan her biri ölenin vergi borçlarından müteselsil olarak değil, miras hisseleri oranında sorumlu olurlar (VUK. m. 12)³⁹. Bir vergi uyumsuzluğunda, mükellefin dava sırasında ölmesi üzerine, dava dilekçesinin iptaline değil, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işleminden kaldırılmasına karar verilir⁴⁰. Buradan hareketle, İdari Yargılama Usulü Kanunundaki, "... gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işleminden kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir" hükmünün daha çok vergi uyumsuzluklarında

³¹ AYİM1D, Gensek No: 94/2723, E. 95/414, KT. 24.4.1996, AYİMD, 1997, sy. 11, s. 236-237. **Aynı yönde bkz.** AYİM1D, Gensek No: 2002/2418, E. 2002/1743, KT. 11.11.2003, Açıklamalı – İçtihatlı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu, Kitap: 2, Genelkurmay Basım Evi, Ankara 2004, s. 539.

³² AYİM1D, Gensek No: 96/92, E. 96/162, KT. 11.6.1996, AYİMD, 1997, sy. 11, s. 233-234.

³³ D6D, E. 87/1605, K. 88/56, KT. 19.1.1988, DD, 1989, sy. 72-73, s. 377-379.

³⁴ D10D, E. 98/7216, K. 2001/1948, KT. 22.5.2001, Karar Yayınlanmamıştır.

³⁵ D10D, E. 98/2, K. 98/13, KT. 14.1.1998, Karar Yayınlanmamıştır.

³⁶ DİDDGK, E. 94/25, K. 94/296, KT. 3.6.1994, DD, 1996, sy. 90, s. 129-131.

³⁷ D10D, E. 96/7766, K. 98/608, KT. 11.2.1998, Karar Yayınlanmamıştır.

³⁸ DDDK, E. 70/522, K. 73/535, KT. 15.6.1973, **Yenice – Esin**, s. 564, dn. 681.

³⁹ Bu itibarla idare, murisin vergi borçlarına ilişkin ihbarnameyi mirası reddetmemiş kanuni ve mansup mirasçıların her biri adına payları oranında düzenleyip tebliğ etmelidir. Bkz. DVDDGK, E. 2003/255, K. 2004/11, KT. 30.1.2004, DKD, 2004, sy. 4, s. 111-112; D3D, E. 96/5132, K. 98/1405, KT. 28.4.1998, DD, 1999, sy. 98, s. 208-209; D3D, E. 95/4820, K. 96/630, KT. 6.3.1996, DD, 1997, sy. 92, s. 354-356; D9D, E. 83/4670, K. 85/964, KT. 7.6.1985, DD, sy. 60-61, s. 403-405.

⁴⁰ Bkz. D7D, E. 87/3207, K. 91/841, KT. 26.2.1991, Karar Yayınlanmamıştır. **Aynı yönde bkz.** D9D, E. 81/1008, K. 82/4129, KT. 14.9.1982, Karar Yayınlanmamıştır; D9D, E. 88/28, K. 88/2781, KT. 20.9.1988, Karar Yayınlanmamıştır; D9D, E. 85/1329, K. 86/1880, KT. 21.5.1985, DD, 1987, sy. 64-65, s. 378-381.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

uygulama alanı bulduğu söylenebilir⁴¹. Bununla birlikte mirasçılardan sorumluluğu vergi aslı ve usule ilişkin mükellefiyetlerle ilgilidir. Ölüm halinde vergi cezası düştüğünden (VUK. m. 372) vergi cezası yönünden mirasçılardan sorumluluğu söz konusu olmaz. Ölümün vergi cezasının düşmesi sonucunu doğurabilmesi için ise vergi cezasının kesilmesini gerektiren eylemin ölen kişi tarafından yapılmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla bu durumda idare, mirasçılar aleyhine takibi yenileyemez. Mahkeme tarafından dilekçenin iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

Yargı içtihatlarında, mirasçılara geçmeyen bazı haklara ilişkin davaların, ölmeden önce gerçek kişi tarafından açılması kaydıyla, ileride malvarlığı haklarına dönüşmesi ihtimali bulunmakta ise mirasçılara geçeceği kabul edilmektedir⁴². Diğer bir ifadeyle, ileride malvarlığı hakkına dönüşmesi muhtemel haklarla ilgili olarak, murisin sağlığında açmış olduğu davaları mirasçılar tarafından takip edilebileceği benimsenmiştir. Nitekim *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi* bir İçtihadı Birleştirme Kararında, emeklilik, sicil, nasıp, terfi, istiklal madalyası ve benzeri işlemlerle ilgili olarak açılan iptal davalarının karara bağlanmasından önce davacının ölümü halinde, **bu işlemlerin iptali mirasçılara maddi olanak sağlayacaksa** (ölenin malvarlığının bir parçasını oluşturacaksa) davayı takip hakkının mirasçılara geçeceğine karar vermiştir⁴³. Bu doğrultuda, örneğin, disiplinsizlik nedeniyle ayırma işlemine tabi tutulan bir kişinin açmış olduğu iptal davası devam ederken, ilgilinin ölümü nedeniyle, mirasçılardan takibi yenilemesi üzerine *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi*, “dava konusu ‘ayırma’ işleminin iptali isteminin salt müteveffa davacıyı ilgilendiren bir dava olmayıp, bilakis statü hukukundan doğan aylık, emeklilik gibi mirasçılara ilgilendiren yansımalar dolayısıyla onların menfaatlerini yakından ilgilendirdiği açık(tır)” gerekçesiyle bu yaklaşımı benimseyerek davanın esas hakkında karar vermiştir⁴⁴.

Danıştay da, özellikle iptal davalarında, davanın ileride ortaya çıkaracağı hukuki sonuçlara bakarak, mirasçılara geçen haklara ilişkin davaları geniş yorumlama eğilimi içerisindedir. Örneğin, Ankara Emniyet Müdürlüğünde komiser olarak çalışmakta iken sıkıyönetim komutanının istemi üzerine görevine son verilen bir kişinin, sıkıyönetimin kalkmasından sonra görevine iade edilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine açmış olduğu iptal davası devam ederken ölmesi üzerine mirasçılar davayı takip edeceklerini bildirmiştir.

⁴¹ 521 sayılı Danıştay Kanununda da aynı hüküm yer almıştır. Bu hüküm için Esin de aynı yorumu yapmıştır. **Esin**, s. 288.

⁴² **Gözübüyük**, s. 387; **Gözübüyük – Tan**, s. 847; **Gözübüyük – Dinçer**, s. 668.

⁴³ AYİMGK, E. 74/3, K. 77/3, KT. 7.2.1977, RG. 30.3.1977, sy. 15894. Ayrıca bkz. AYİMD, 1996, sy. 10, s. 105-108.

⁴⁴ AYİMİD, Gensek No: 97/1893, E. 97/959, KT. 21.9.1999, AYİMD, 2000, sy. 14, s. 178-179.

Danıştay, "... davacıların miras bırakanlarının (murislerinin) açmış olduğu iptal davasının, ortaya koyacağı hukuki sonuçlar nedeniyle, yalnızca öleni ilgilendirdiğinden sözedilemeyeceği açıktır. İptal davasına konu edilen idari işlem hakkında verilecek kararın, mirasçılarının yukarıda sözü edilen 12. madde uyarınca açacakları tam yargı davasını esastan etkileyecek bir hukuksal değere sahip olduğu, dolayısıyla bu davayı takip etmekte maddi açıdan da yakın menfaat ilişkilerinin bulunduğu kuşkusuzdur" gerekçesiyle mirasçılarının istemini yerinde bulmuştur⁴⁵.

Danıştay önüne gelen benzer bir uyuşmazlıkta, başka bir göreve atanmak üzere Yem Sanayii TAŞ. Genel Müdür Yardımcılığı ve Yönetim Kurulu Üyeliği görevinden alınan kişi bu işlemin iptalini istemiş; ancak dava sırasında ölmüştür. Davayı takip hakkı kendisine geçen mirasçılarının dosyanın işleme konmasını istemeleri üzerine *Danıştay*, "davacının emekliliğe esas aylığının 1 inci derecenin 4 üncü kademesi ve ölümü halinde bağlanacak olan emekli aylığının da bu derece ve kademenin karşılığı 1000 gösterge üzerinden hesaplanacak olması ve bu göstergeye eklenecek ek göstergelerin de emekli aylığı tahsisinde değerlendirilmekte bulunması nedeniyle dul ve yetimlerinin davanın takibinde menfaatlerinin bulunduğu açık(tır)" gerekçesiyle davanın esasını incelemiştir⁴⁶.

Mirasçılara geçen haklara ilişkin davalarda, mirasçılar, davayı yürütmek istediklerini bir dilekçe ile mahkemeye bildirirler. Ölen kişinin mirasçısı varsa, dava mirasçının mirası red süresinin sonuna kadar geri bırakılır. İdare, ancak bu süreden sonra davanın takibini yenileyebilir. Çünkü mirasçının mirası red etmesi durumunda taraf olma niteliği de ortadan kalkar. Buna karşılık davaya devam etme hakkı kendisine geçen mirasçı, bu süreyi beklemeden davayı yenileyebilir⁴⁷. Gerçek kişinin ölümünden sonra dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır (İYUK m. 26/1).

Mirasçılara geçen haklara ilişkin davalarda, dava sırasında gerçek kişinin ölmesi üzerine, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar veya idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar **dosyanın işlem den kaldırılmasına "İlgili mahkemece"** karar verilir (İYUK. m. 26/1). Davacı gerçek kişi ilk derece mahkemesinde dava devam ederken ölmüşse, dosyanın

⁴⁵ D5D, E. 90/4497, K. 92/1517, KT. 21.5.1992, DD, 1993, sy. 86, s. 297-299.

⁴⁶ DDDK, E. 77/408, K. 79/18, KT. 2.2.1979, DD, 1980, sy. 36-37, s. 319. **Karşı oya göre**, "Müteveffa davasını salt görevden alınma işlemine karşı açmıştır. Mevcut davanın konu ve kapsamı dışına çıkılarak bu davayı kazanması halinde belki de müstakil bir dava konusu olabilecek hususlardan bahisle veresinin davayı takip hakkının doğduğunu kabul mümkün değildir. Böyle bir anlayış memurların sağlıklarında açtığı ve statülerine ilişkin her davada eş ve çocuklarının da davaya müdahil olarak katılmalarını da kabule müncer olur. Müteveffa davacı, dava açma iradesini salt görevden alma işlemine inhisar ettirmiştir. Bu haliyle davanın yalnızca öleni ilgilendirdiği açıktır".

⁴⁷ **Gözübüyük**, s. 388; **Gözübüyük – Tan**, s. 848; **Gözübüyük – Dinçer**, s. 671.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

işlemden kaldırılmasına ilk derece mahkemesi karar verir. Davacı kanun yolu aşamasında ölmüşse kanun yoluna bakan mahkeme tarafından bu karar verilir. Buna karşılık davacı, kanun yoluna konu ilk derece mahkemesi kararının iptal edilmesinden hemen sonra ölmüşse, dosyanın tekemmülünü kararı veren mahkeme yapacağından (İYUK m. 48/3, 45/3), idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemden kaldırılmasına da ilk derece mahkemesi karar verir⁴⁸.

Davacı tarafın ölümü nedeniyle canlandırma dilekçesi vererek davayı takip, **mal varlığını ilgilendiren dava türlerinde** davacının mirasçılara aittir. Bu nedenle mahkemece dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmesi üzerine, davalı idarenin “yenileme talebinin kabulüne ve davanın mirasçılara yöneltmesine karar verilmesi” isteminin reddi gerekir⁴⁹.

B. MİRASÇILARA GEÇMEYEN HAKLARA İLİŞKİN DAVALAR

Dava sırasında gerçek kişinin ölümü halinde, mirasçılara geçmeyen haklara ilişkin **davalar konusuz kalır**. Yani bu nitelikteki davalara, ölen kişinin mirasçıları tarafından devam edilemez⁵⁰. O halde, davanın doğuracağı sonuçlar davacı gerçek kişinin ölümü ile ortadan kalkıyorsa, yani dava sonunda verilecek karar terekeyi ve mirasçıların hukukunu etkilemiyorsa dava dilekçesi mahkeme tarafından “iptal edilir” (İYUK. m. 26/2). Dolayısıyla dava sona erer⁵¹.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesine göre, “yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir” hükmünün anlamı, ölenin şahsına sıkı sıkıya bağlı olan, başkalarına devir ve temlik caiz olmayan, dul ve yetim aylığını etkilemeyen, miras yolu ile intikali mümkün bulunmayan davalardır. Bu davalar, “dul ve yetim aylığı, destekten yoksunluk tazminatı gibi mirasçılık sıfatına bağlı bulunmayan, doğrudan doğruya ilgililerin kişiliğine yansıyan haklarla ilgili davalar ayrık tutulmak kaydıyla, dava konusu hak üzerinde mirasçıların tasarruf yetkisi tanınmamış bulunan daha doğrusu terfi ve kademe ilerlemesine esas sayılmayan sicil işlemleri, bir unvanın tevcihi, herhangi bir makama atandırılma,

⁴⁸ D9D, E. 84/188, K. 86/1392, KT. 10.4.1986, DD, 1987, sy. 64-65, s. 381-382. **Karşı oya göre**, “2577 sayılı Kanununun 48. maddesinde temyiz davalarının tekemmülünün kararı veren mahkemece yaptırılacağı belirtilmekte ise de, mahkeme bu tekemmülü, Danıştay adına yaptırmaktadır. Bu nedenle 26/1. madde uyarınca idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemden kaldırılmasına Danıştay’ca karar verilmesi gerek(ir)”.

⁴⁹ AYİM1D, Gensek No: 94/2793, E. 95/402, KT. 17.9.1996, AYİMD, 1998, sy. 12, s. 64-66.

⁵⁰ **Kuru – Arslan – Yılmaz**, s. 268.

⁵¹ **Gözübüyük – Dinçer**, s. 671. Esin’e göre bu hükmün anlamı “davanın açılmamış sayılmasıdır”. **Esin**, s. 288. Ancak bu noktada Esin’e katılmak mümkün değildir. Çünkü davanın açılmamış sayılması halinin hukuki sonuçları ile davanın sona ermesi halinin hukuki sonuçları aynı değildir. Dolayısıyla dilekçenin iptali, davanın sona ermesi sonucunu doğurmamalıdır.

manen taltif vs. gibi isteklerin davacısının ölümü ile son bulan haklarla ilgili davalar(dır)⁵². *Esin*'e göre bu hükümle, “davacının şahsa bağlı haklarına ilişkin iptal davaları amaçlanmış (kastedilmiş) olsa gerektir. Her türlü tazminat iddiasının terekeyle, daha doğrusu mirasçılarının hukukuyla ilgili olacağı açık bulunduğu göre; anılan hükmün idari tazminat davaları alanında uygulama yeri yoktur denebilir”⁵³.

Dava dilekçesinin iptaline karar verilebilmesi için uyumsuzluğun niteliği itibarıyla yalnız ölen davacıyı ilgilendirmesi gerekmeli; davanın mirasçılarla takibi mümkün bulunmamalıdır. Bu doğrultuda *Danıştay*, vatandaşlıktan ıskat kararının iptali istemini⁵⁴; uyarma cezası verilmesine ilişkin işlemin iptali istemini⁵⁵; sınıfta kalma işleminin iptali istemini⁵⁶; ceza sorumluluğunun şahsi olması (Any. m. 38/7) ve bu nedenle idari para cezalarının mirasçılardan alınması mümkün bulunmaması nedeniyle idari para cezasının iptali istemini⁵⁷; (2022 sayılı Kanuna göre) yaşlılık (muhtaç) aylığı bağlanmasına ilişkin istemin reddinin iptali istemini⁵⁸; bir öğretim üyesinin, bulunduğu kürsüye yapılan öğretim üyesi ataması işleminin iptali istemini⁵⁹; sarı basın kartı verilmesi için yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemini⁶⁰; silah ruhsatı verilmemesine ilişkin işlemin iptali istemini⁶¹ mirasçılara geçmeyen haklara ilişkin görmüş ve dilekçenin iptaline karar vermiştir.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi sicil iptali davalarının mirasçılara geçip geçmeyeceğine karar verirken işlemin iptalinin mirasçılara herhangi bir maddi olanak sağlayıp sağlamadığına bakmaktadır: “... müteveffa davacının iptalini istediği 1995 yılı sicili, sicil tam notunun % 60'ının üzerinde bulunması itibarıyla, onun kademe ilerlemesine, dolayısıyla da yükselmesine yeterli bir sicil mesabesindedir. Bu nedenle, açılan bu iptal davasının kabulü halinde davacının aylığında herhangi bir artma vs. söz konusu olmayacağı gibi; salt subjektif mahiyetteki bir sicilin müteveffa davacının mirasçılarının herhangi bir

⁵² AYİMGK, E. 74/3, K. 77/3, KT. 7.2.1977, RG. 30.3.1977, sy. 15894. Ayrıca bkz. AYİMD, 1996, sy. 10, s. 105-108.

⁵³ *Esin*, s. 288.

⁵⁴ DDDGK, E. 46/132, K. 48/61, KT. 14.5.1948, DKD, 1948, sy. 40, s. 44-45.

⁵⁵ DDDK, E. 68/614, K. 73/333, KT. 25.5.1973, *Gözübüyük – Dinçer*, s. 671; *Esin*, s. 289; *Yenice – Esin*, s. 572, dn. 688.

⁵⁶ DDDK, E. 64/1882, K. 65/742, KT. 8.10.1965, *Gözübüyük*, s. 389; *Gözübüyük – Tan*, s. 849; *Gözübüyük – Dinçer*, s. 671; *Esin*, s. 289; *Yenice – Esin*, s. 571, dn. 688.

⁵⁷ D6D, E. 71/1865, K. 73/1034, KT. 12.3.1973, DD, 1974, sy. 12-13, s. 271-272. Aynı yönde bkz. D6D, E. 84/925, K. 85/502, KT. 18.3.1985, Karar Yayınlanmamıştır.

⁵⁸ D10D, E. 82/1466, K. 82/364, KT. 10.3.1982, Karar Yayınlanmamıştır.

⁵⁹ D8D, E. 2003/5336, K. 2004/2341, KT. 20.5.2004, Karar Yayınlanmamıştır.

⁶⁰ D10D, E. 96/9461, K. 98/6773, KT. 17.12.1998, Karar Yayınlanmamıştır.

⁶¹ D10D, E. 97/7139, K. 2000/5605, KT. 9.11.2000, Karar Yayınlanmamıştır.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

maddi olanak sağlayacak bir yönünün bulunmadığı da açıktır. Dolayısıyla, ortada mirasçılarının takibini gerektiren bir hak söz konusu olmayıp; salt öleni ilgilendiren bir konunun (davanın) bulunduğu anlaşılmaktadır⁶².

Yalnız öleni ilgilendiren davalar, bazen *Danıştay* tarafından dar yorumlanmaktadır⁶³. Bir uyuşmazlıkta *Danıştay*, Belediye Elektrik ve Su İşletmesinde gece bekçisi olarak çalışmakta iken görevine son verilen bir kişinin, bu işlemin iptali ile görevine iadesi istemiyle dava açtıktan sonra ölmesi üzerine, davanın yalnız öleni ilgilendirdiği gerekçesi ile dava dilekçesinin iptaline karar vermiştir⁶⁴. Diğer bir uyuşmazlıkta *Danıştay*, yazdığı makalelerin siyasi mahiyette görülmesi üzerine memuriyetten tard edilen (çıkartılan) bir kişinin, bu işlemin iptali için açtığı dava sırasında ölmesi üzerine hıfza kaldırılan davanın kaldığı yerden başlamasını isteyen mirasçılarının talebini, "... davacının vefatı halinde veresesi tarafından tahrik ve takibedilmesi için bu dava neticesinin yalnız ölenin şahsı ile ilgisi kalmayıp varislerin hukukuna da müessir olması şartına bağlı bulunduğu ve aksi takdirde davacının vefatı üzerine dava dilekçesinin iptali lazım gelmesine ve siyasi neşriyatta bulunmasından dolayı mahkum olması hasebiyle davacıların murisinin memuriyetten çıkarılması keyfiyeti yalnız davacının şahsını alakalandıracağına binaen karısı ve çocuğu için bu davada bir tahrik ehliyeti tanınamayacağı" gerekçesiyle reddetmiştir⁶⁵.

İdari işlemde menfaati etkilenmiş bir kişinin bu idari işleme karşı süresi içinde iptal davası açmamış olması ve ardından ölmesi halinde ortada mirasçılara geçmeyen bir hak bulunması durumunda mirasçılar tarafından dava açılması halinde mahkeme "dilekçenin iptaline" değil, "davanın ehliyetten reddine" karar verir.

II. TÜZEL KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ

A. ÖZEL HUKUK TÜZEL KİŞİLİĞİNİN SONA ERMESİ

Medeni haklardan yararlanma (hak) ehliyeti bulunan her tüzel kişinin davada **taraf ehliyeti** söz konusudur (MK. m. 48). Özel hukuk tüzel kişileri medeni hakları kullanma (fiil) ehliyetine sahip oldukları için **dava ehliyetine** de sahiptirler. Tüzel kişilerin dava ehliyeti, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmaları ile başlar (MK. m. 49).

Tüzel kişilerin davacı oldukları bir dava devam ederken çeşitli sebeplerle (**birleşme**, **nev'i değiştirme**, **devir** gibi) tüzel kişilikleri sona erebilir. Dolayısıyla artık medeni haklardan yararlanma ehliyeti sona eren tüzel kişinin

⁶² AYİM1D, E. 96/199, K. 96/1028, KT. 10.12.1996, AYİMD, 1998, sy. 12, s. 55-56.

⁶³ **Gözübüyük**, s. 389; **Gözübüyük – Tan**, s. 849.

⁶⁴ D5D, E. 64/1740, K. 66/6110, KT. 29.11.1966, **Yüzyıl Boyunca Danıştay**, Ankara 1986, s. 450, dn. 16.

⁶⁵ DDDGK, E. 47/76, K. 48/58, KT. 14.5.1948, DKD, 1948, sy. 40, s. 69-71. Aynı karar için bkz. DKD, 1949, sy. 41, s. 64-65.

taraf ehliyeti de son bulur ve davanın tüzel kişi tarafından yürütülmesi mümkün olmaz. Dava görülmekte iken davacı tüzel kişiliğin sona ermesi halinde, **davanın taraflarında değişme** olur. Davayı takip hakkı, birleşilen, yeni nev'e çevrilen veya devredilen yeni tüzel kişiye geçer.

Nitekim *Danıştay*, mülkiyeti bir şirkete ait olan taşınmaz üzerindeki tesislerle ilgili olarak verilen işyeri çalışma ruhsatının iptal edilmesi işlemine karşı bu şirket tarafından açılan iptal davası devam ederken şirketin hisselerinin tamamını başka bir şirketin **devralması** sonucunda devralan şirketin talebi üzerine davaya devam edilmesine karar vermiştir: “Olayda merkezi Hollanda da bulunan ... adına 13.7.1993 gün ve 427 sayılı [işyeri açma ve çalışma] ruhsat düzenlenmiş, ana şirket 1.1.1996 tarihinde hisselerinin tamamını ... Limited şirketine devretmiştir. / Dava tarihinden sonra davacı şirketin 7 Mart 1997 gün 4244 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ticaret ünvanı değişikliği yayınlanmış, Diyarbakır İdare Mahkemesi kalemi kaydına 24.3.1997 günü giren dilekçe ile bu unvan değişikliği belirtilmiş ve davaya devam edileceği bildirilmiştir. / Bu durumda, davacı şirketin dava esnasında meydana gelen bu değişikliği belirtip, davaya devam etme iradesini açıklaması karşısında mahkemece 2577 sayılı Yasanın 26. maddesi uyarınca hisseleri devralan şirketin davacı olarak kabulü suretiyle davanın yürütülmesi gerekirken, ehliyet yönünden reddedilmesinde mevzuata uyarlık görülmemiştir”⁶⁶.

Buna karşılık, dava devam ederken tüzel kişi **tasfiye** haline girerse, şirketin taraf ehliyeti son bulmaz (TTK m. 208, 439). Şirket davada taraf olarak kalmaya devam eder; ancak şirket davada tasfiye memurları tarafından temsil edilir (TTK. m. 219, 450). Bu durumda mahkeme, kanunen davayı takip hakkı kendisine geçen kişinin⁶⁷ başvurmasına kadar **dosyanın işlemde kaldırılmasına** karar verir (İYUK. m. 26/1). *Danıştay*, dava sırasında tasfiyeye giren şirketin tasfiye memurluğuna atanan kişinin davayı takip ehliyeti bulunduğu gerekçesiyle bu kişinin taraf mevkiine alınması gerektiğine karar vermiştir⁶⁸.

Davacı tüzel kişinin **iflas** etmesi de bir nitelik değişikliği halidir⁶⁹. İflasla birlikte, müflisin bu davalardaki taraf ehliyeti son bulur ve iflas masasına geçer. İflas masasının (İİK. m. 184 vd.) ise tüzel kişiliği olmadığı halde taraf ehliyeti

⁶⁶ D8D, E. 98/4367, K. 99/566, KT. 18.2.1999, DD, 2000, sy. 101, s. 631-633.

⁶⁷ “Ölen davacı, davayı vakfın mütevellisi sıfatıyla açmıştır. Daha sonra davayı takip etmek isteyen kişi ise, usulüne uygun olarak mütevelliliğe tayin olduğuna ilişkin bir belge ibraz etmemiştir. Bu koşullar içinde adı geçenin davaya devama ve takibe ehil olduğu kabul edilemeyeceğinden, dosyanın işlemde kaldırılmasına” karar verilmiştir. DDDK, E. 62/638, K. 66/373, KT. 18.3.1966, **Yenice – Esin**, s. 569, dn. 686.

⁶⁸ D7D, E. 90/177, K. 93/2656, KT. 18.6.1993, Karar Yayınlanmamıştır.

⁶⁹ **Esin**, s. 288; **Yenice – Esin**, s. 566.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

vardır. İflasın önce müflis tarafından açılmış olan davalar iflas masasının kanuni temsilcisi olan iflas idaresi tarafından takip edilir (İİK. m. 226, 229).

Nitekim *Danıştay*'a göre, "... iflasın açılması ile müflisin, iflas masasını oluşturan malları üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanmakta, bu yetki masaya ve masanın mümessili durumundaki iflas idaresine geçmektedir. Kuşkusuz yükümlünün medeni haklardan yararlanma ve bu hakları kullanma ehliyeti devam etmektedir. Ancak, masayı oluşturan mallar üzerindeki tasarruf yetkisini kaybettiğinden ve bu yetki iflas idaresine geçtiğinden, müflis yükümlünün mamelekini (mal varlığını) ilgilendiren uyuşmazlıklarda, davayı izleme ve kanun yollarına başvurma yetkisinin masanın haklarının korumakla yükümlü ve sorumlu olan iflas idaresine geçeceğinin kabulü zorunlu bulunmaktadır. / Dosyanın incelenmesinden, yükümlünün 1986, 1987, 1988, 1989, ve 1990 yıllarında beyan etmiş olduğu stopaj gelir vergisi, katma değer vergisi, gelir vergisi ile 3505 sayılı Kanuna göre vergi aslına dönüşen gecikme zamlarını tebliğ edilen ödeme emrine rağmen ödememesi nedeniyle düzenlenen haciz varakasını dava konusu yaptığı, dava karara bağlanmadan önce Ticaret Mahkemesince iflasına karar verilerek, bu hususun aynı günlü yazısıyla vergi dairesi müdürlüğüne bildirildiği, mahkeme kararının ise bu tarihten sonra verildiği görülmektedir. / Her ne kadar kararın alındığı tarihte yükümlünün iflas ederek iflas masasının teşekkül ettiği hususu mahkemenin bilgisi dahilinde değilse de; fiilen ve hukuken iflas idaresi müflisin yerine geçmiş bulunduğundan, taraf olma ehliyeti kalmayan yükümlünün davacı olarak kabulü suretiyle verilen kararda hukuki isabetsizlik açıktır"⁷⁰.

Yine iflasla ilgili bir diğer uyuşmazlıkta *Danıştay*, "dosyada mevcut temyiz dilekçesinin muhatap tarafın iflas etmesi nedeniyle İcra İflas Kanununun 193. maddesi gereğince tebliğ edilemediği anlaşılmaktadır. / İcra İflas Kanununun 226. maddesinde iflas masasının kanuni mümessilinin 'iflas idaresi' olduğu belirtilmiş aynı kanunun 184. maddesinde ise, müflisin hangi mallarının ne zamana kadar iflas masasına gireceği açıklanmış olup, müflise gelen bütün mektup ve sair mevruyelerin de iflas masasına gönderileceği hükme bağlanmıştır. Aynı şekilde 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 94. maddesi de tebliğin 'mükelleflere, bunların kanuni temsilcilerine, umumi vekillerine' yapılacağını hükme bağlamıştır. / Açıklanan kanun hükümleri uyarınca temyiz talebinde bulunan Maliye ve Gümrük Bakanlığının, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 26. maddesinin 1. bendi hükmü gereğince, müflisin dahil olduğu iflas masası adresinde takibin yenilenmesine kadar dosyanın işlem den kaldırılmasına" karar vermiştir⁷¹.

Tüzel kişinin faaliyetinin sona ermesi/erdirilmesi halinde de davanın taraflarında değişme meydana gelir. Türkiye İlkokul Öğretmenler Sendikası

⁷⁰ D7D, E. 90/5465, K. 92/669, KT. 6.3.1992, Karar Yayımlanmamıştır.

⁷¹ D7D, E. 89/313, K. 89/348, KT. 22.2.1989, DD, 1990, sy. 76-77, s. 505.

Federasyonu Genel Başkanlığı ve bir gerçek kişinin, Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan bir yönetmeliğin iptalini istedikleri bir davada, sendikanın faaliyetinin sona ermesi üzerine *Danıştay*, sendika yönünden dava dosyasını işlemiden kaldırmış ve gerçek kişi yönünden davayı incelemeye devam etmiştir⁷². Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanlığı tarafından 1.5.1980 günlü yürüyüşe izin verilmemesine ilişkin valilik işleminin iptali istemiyle açılan davada ise, adı geçen sendikanın Milli Güvenlik Konseyi bildiriyle faaliyeti durdurulduğu gerekçesiyle, kişilik veya niteliğinde meydana gelen bu değişikliğin ortadan kaldırılması halinde, yeniden başvurmasına kadar, dava dosyasının işlemiden kaldırılmasına karar verilmiştir⁷³.

B. KAMU HUKUKU TÜZEL KİŞİLİĞİNİN SONA ERMESİ

Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak kurulur (Any. m. 123/3). Kamu tüzel kişileri kurulmakla birlikte davada **taraf ehliyetine** sahip olurlar. Kamu tüzel kişilerinin, medeni hakları kullanma (fiil) ehliyeti de bulunduğundan dava ehliyetleri de vardır.

Kamu tüzel kişiliğinin sona ermesi ise, yetki ve şekilde paralellik ilkesi gereği, kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak olur. Dava görülmekte iken davada taraf olan kamu tüzel kişininin tüzel kişiliği sona ererse, **davanın taraflarında değişme** olur. Eski tüzel kişinin yerini, yeni kamu tüzel kişisi (halefi) alır. Bu durumda davayı takip yetkisi de yeni kamu tüzel kişisine geçer.

Dava devam ederken *davacı* kamu tüzel kişininin kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, mahkeme, tüzel kişinin yerini alan yeni kamu tüzel kişininin başvurmasına kadar **dosyanın işlemiden kaldırılmasına** karar verir (İYUK. m. 26/1). *Danıştay* önüne gelen bir uyuşmazlıkta, Tekel Genel Müdürlüğü, Sürmene Belediyesine karşı çay işletmeleri ile ilgili bir iptal davası açmış, dava devam ederken, kanunla, çay işletmeleri yeni kurulan Çaykur Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Bunun üzerine Tekel Genel Müdürlüğü yerine Çaykur Genel Müdürlüğü davanın tarafı olmuştur⁷⁴. Bir diğer uyuşmazlıkta Adalet Bakanlığı İşletmeler ve İşyurtları Kurumu, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 512 sıra numaralı Genel Tebliğinin ve tebliğ kapsamından çıkartılmaları yolundaki başvurularının reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle, Maliye Bakanlığına karşı dava açmıştır. Davacı İşletmeler ve İşyurtları Kurumu 524 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerinin Kuruluş ve İdaresine Dair Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş; ancak anılan Kanun Hükmünde Kararname ise Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve Anayasa Mahkemesinin iptal kararının yürürlüğe girmesi için tanınan altı aylık süre içinde yasama

⁷² DDDK, E. 69/568, K. 72/393, KT. 12.5.1972, DD, 1973, sy. 9-10, s. 218. Aynı yönde **bkz.** D9D, E. 71/1583, K. 71/3018, KT. 16.12.1971, **Esin**, s. 92.

⁷³ D10D, E. 82/1752, K. 82/450, KT. 17.3.1982, Karar Yayınlanmamıştır.

⁷⁴ D9D, E. 72/1634, K. 73/2157, KT. 10.11.1973, DD, 1974, sy. 14-15, s. 412-413.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

organınca davacı kurum hakkında yasal düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla İşletmeler ve İşyurtları Kurumunun tüzel kişiliği ortadan kalkmıştır. *Danıştay*, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar dava dosyasının işleminden kaldırılmasına karar vermiştir⁷⁵.

Buna karşılık *davalı* kamu tüzel kişinin kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa mahkeme, dosyayı işleminden kaldırmaz. Mahkeme, bir ara kararlar durumu yeni kamu tüzel kişisine bildirir⁷⁶. Çünkü aksi bir uygulama davanın ortada kalması sonucunu doğurur⁷⁷.

III. KANUNİ TEMSİLCİ ATANMASI

Dava devam ederken davacının çeşitli sebeplerle medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi mümkündür⁷⁸. Bu durumda davacı adına davayı takip hakkı, kanuni temsilci olarak atanan kişiye geçer. Kanuni temsilci olarak ise gerçek kişiler için vasi, kayyım veya kanuni müşavir; tüzel kişiler için kayyım atanabilir (MK. m. 396-494). Bu durumda **davanın taraflarında herhangi bir değişiklik olmaz**; sadece dava ehliyeti kısıtlanan kişi adına **davayı takip eden kişi değişir**⁷⁹.

Vasi, vesayeti altındaki kişinin taraf bulunduğu davalarda onu temsil eder (MK. m. 448). Ancak vasinin vesayeti altındaki kişiyi davada temsil edebilmesi için sulh hukuk mahkemesi tarafından izin almış olması gerekmektedir (MK. m. 462/8). Nitekim bir uyuşmazlıkta Trabzon İdare Mahkemesi, "... vesayet altına alınan kişi adına dava açılması ve bu davanın takip yetkisi vasiye geçmiş olup, vasinin ise belirtilen konularda ... sulh hukuk mahkemesinden ayrıca izin alması zorunlu bulunmaktadır. / Açıklanan nedenlerle, vasinin, dava açma ve bu davayı takip iznini alıp bu izinle mahkememize başvurusuna kadar, İdari Yargılama Usulü Kanununun 26 ncı maddesinin 1 inci fıkrasına ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 42 nci maddesinin 1 nci fıkrasına göre dosyanın işleminden kaldırılarak yargılamanın ertelenmesine" karar vermiştir⁸⁰.

Kendisine kayyım tayin edilen kişi (velayet veya vesayet altında değilse) medeni hakları kullanma ve dolayısıyla dava ehliyetine sahiptir (MK. m. 458/1). Ancak kendisine kayyım tayin edilen kişi, kayyım tayinini gerektiren davada kayyım tarafından temsil edilir. Bazı durumlarda kayyımın, kendisine kayyım atanan kişiyi davada takip edebilmesi için sulh mahkemesinden izin alması gerekir (MK. m. 460/2).

⁷⁵ D10D, E. 94/1154, K. 94/1613, KT. 3.4.1995, Karar Yayınlanmamıştır.

⁷⁶ **Gözübüyük**, s. 390; **Gözübüyük – Tan**, s. 850; **Gözübüyük – Dinçer**, s. 674.

⁷⁷ **Karavelioğlu**, Celâl, İdari Yargılama Usulü Kanunu, 1996, s. 681.

⁷⁸ Bu durum kişilikle ilgili bir değişikliktir. **Esin**, s. 287.

⁷⁹ **Gözübüyük**, s. 386; **Gözübüyük – Tan**, s. 846, 850; **Gözübüyük – Dinçer**, s. 666-667, 672.

⁸⁰ Trabzon İdare Mahkemesi, E. 90/434, KT. 21.1.1991, **Karavelioğlu**, s. 675-676.

Kısıtlanması için yeterli sebep bulunmama ile birlikte korunması bakımından medeni hakları kullanma ehliyetinin sınırlanması gerekli olan reşit kişiye ise kanuni müşavir (yasal danışman) atanır (MK. m. 429).

İşte, davacının dava açtıktan sonra, vesayet altına alınması veya kendisine kayyım ya da kanuni müşavir atanması hallerinde mahkeme, davayı takip hakkı kendisine geçen kişinin başvurusuna kadar **dosyanın işlemde kaldırılmasına** karar verir (İYUK m. 26/1, 31, HUMK. m. 42). Mahkeme kanuni temsilcinin başvurusu üzerine dosyayı işleme koyar ve yargılamaya kaldığı yerden devam eder.

IV. DAVA KONUSUNUN DEVREDİLMESİ (MÜDDEABİHİN TEMLİKİ)

Bir dava açıldıktan sonra, davanın taraflarının dava konusunu bir başkasına devretmesi mümkündür. Dava konusunun başkasına devredilmesi ile o konuyla bağlantılı olan dava hakkı da devredilmiş olur. Dolayısıyla artık dava konusunu devreden tarafın dava konusu üzerinde herhangi bir hakkı kalmaz. Yani, dava konusunu devreden, artık o davadaki **taraf sıfatı sona erer**. Bu durum **davanın taraflarında değişme** sonucunu doğurur⁸¹.

İdari yargılama usulünde de dava devam ederken dava konusunun bir başkasına devredilmesi ile davacının veya davalının dava konusu ile varolan hukuki ilişkisi sona erebilir. Örneğin, dava devam ederken davacı, dava konusu taşınmazı bir başkasına satarsa taşınmazla hukuki ilişkisi ortadan kalkar. Bu durumda davacının yerini yeni malik alır ve davaya devam eder⁸².

Danıştay, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunca bir taşınmazın eski eser olarak tesciline ilişkin işlemin iptali davası devam ederken, taşınmazı satın alan kişilerin davacı olarak kabul edilmek suretiyle davanın yürütülmesi gerektiğine karar vermiştir⁸³: "... maliki oldukları davaya konu taşınmazı davanın devamı sırasında ...'a sattıkları, yeni maliklerin vekili tarafından mahkemeye verilen ... dilekçe ile yeni malikler davacı olarak kabul edilmek suretiyle davanın kaldığı yerden yürütülmesinin istenildiği, bu durum karşısında Mahkemece 2577 sayılı Yasanın 26. maddesi uyarınca taşınmazı devralan kişilerin davacı olarak kabulü suretiyle davanın yürütülmesi gerekirken, taşınmazla menfaat ilişkisi kalmayan eski maliklerin davacılıklarının sürdürülüp, yeni maliklerin de bunlar yanında müdahil olarak kabulü suretiyle davanın yürütülmesinde isabet görülmemiştir".

Yine bir diğer uyuşmazlıkta imar planı iptali davasında, davacı şirket davanın devamı sırasında taşınmazı başka bir şirkete satmış ve yeni şirket davanın kaldığı yerden devam edilmesini istemiştir. İlk derece mahkemesi, iptali

⁸¹ **Kuru – Arslan – Yılmaz**, s. 635.

⁸² **Gözübüyük**, s. 390; **Gözübüyük – Tan**, s. 851; **Gözübüyük – Dinçer**, s. 674.

⁸³ D6D, E. 87/779, K. 87/1180, KT. 15.12.1987, DD, 1988, sy. 70-71, s. 316-318.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

istenen planla menfaat ilişkisinin ortadan kalktığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine *Danıştay*, “Dava dosyasının incelenmesinden; davacı ... Anonim Şirketinin maliki olduğu davaya konu taşınmaz davanın devamı sırasında ... Anonim Şirketine sattığı ve yeni malik vekili tarafından mahkemeye verilen ... dilekçeyle 2577 sayılı yasanın 26. maddesi uyarınca yeni malik ... Anonim Şirketi davacı olarak kabul edilmek suretiyle davanın kaldığı yerden yürütülmesinin istendiği anlaşılmaktadır. / Bu durum karşısında taşınmaz devralan şirketin davacı olarak kabulü ile işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken, eski malikin taşınmazla menfaat ilişkisi kalmadığı nedeniyle davanın reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir” gerekçesiyle idare mahkemesi kararını bozmuştur⁸⁴.

V. GÖSTERİLEN ADRESE TEBLİGAT YAPILAMAMASI

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesinde dava dilekçesinde tarafların ad ve adreslerinin gösterilmesi zorunluluğu getirilmiş ve aynı Kanunun 14 ve 15. maddelerinde ise bu zorunluluğa uyulmaması halinde dilekçenin reddedileceği ve aynı hata tekrarlanırsa davanın reddedileceği hükme bağlanmıştır. Bu hükümlerden, davacının tebligata elverişli ve doğru bir adres bildirmesi gerektiği sonucunu çıkartabiliriz.

İdari yargılama usulünde yürütmeyi durdurma kararı, naip üye kararı, bilirkişi inceleme ücretine ilişkin yazı, duruşma davetiyesi⁸⁵ gibi mahkeme kararları davacıya bildirilir. İdari Yargılama Usulü Kanununda, bu ve benzeri mahkeme kararlarının davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması hali ayrıca düzenlenmiş ve hukuki sonuca bağlanmıştır. Bu hüküm hem ilk derece mahkemesinde hem de kanun yolu aşamasında uygulanır⁸⁶. Hükme göre, davacının⁸⁷ gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin mahkemeye bildirilmesine⁸⁸ kadar **dava dosyasının işlemde kaldırılmasına**

⁸⁴ D6D, E. 86/1114, K. 86/1197, KT. 24.12.1986, Karar Yayınlanmamıştır.

⁸⁵ “Davalı idarenin talebi üzerine tayin edilen duruşma gününün tebliği için davetiyeye yazılan kayda göre davacı bir süredir firarda olup akıbeti bilinmediğinden, davacı yeni adresini bildirinceye kadar dava dosyasının işlemde kaldırılmasına” karar verilmiştir. AYİM1D, Gensek No: 97/456, E. 97/306, KT. 25.11.1997, AYİMD, 1998, sy. 12, s. 64.

⁸⁶ Nitekim Danıştay'a göre, temyiz aşamasında davacının temyiz dilekçesinde gösterdiği adrese tebligat yapılamamışsa, dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir. D10D, E. 86/1417, K. 86/1566, KT. 15.9.1986, **Gözübüyük**, s. 391; **Gözübüyük – Tan**, s. 852; **Gözübüyük – Dinçer**, s. 676.

⁸⁷ Davalıya tebligat yapılamaması hali bu hükmün kapsamı dışındadır. Bu durumda Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilan tebligat yapılması gerekir. **Yenice – Esin**, s. 572.

⁸⁸ Yeni adres davacı veya davalı tarafından da bildirilebilir. Ancak davalının, kendisine karşı açılmış olan ve davacının ihmali yüzünden işlemde kaldırılan bir dosyayı yeniden işleme koymak için böyle bir bildirimde bulunabileceği ihtimali zayıftır. **Yenice – Esin**, s. 572-573.

karar verilir. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle dava dosyasının yeniden işleme konulması istenmediği takdirde ise **davanın açılmamış sayılmasına karar verilir** (İYUK m. 26/3)⁸⁹. Ayrıca hem dava dosyasının işlemde kaldırılması ve hem de davanın açılmamış sayılması kararları karşı tarafa tebliğ edilir (İYUK. m. 26/4). Bir yargı kararında da belirtildiği gibi “bu hükümle tebligat işlemlerinin olanaksızlığı nedeniyle dosyanın yıllarca işlemsiz olarak bekletilmesi önlenmek istenmiştir. Özellikle yazılı yargılama usulünün uygulandığı idari yargıda işlemde kaldırma kararının davacıya tebliğ edilemediği düşünülürse madde hükmünün uygulanmasının kişileri hak arama özgürlüğünü kısıtlayıcı ve engelleyici biçimde yapılmamasını gerektirdiği sonucuna ulaşılmaktadır”⁹⁰.

AYİM Kanununda da davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar **dava dosyasının işlemde kaldırılacağı** hükmü yer almaktadır (m. 61/2)⁹¹. Ancak AYİM Kanununda, “dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, **davanın açılmamış sayılmasına karar verilir**” hükmü bulunmamaktadır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi içtihatları, İdari Yargılama Usulü Kanununun 26. maddesinin 3. fıkrasında yer alan bu hükmün Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açılan davalar için de geçerli olduğu yönündedir: “Davacının dilekçesinde gösterdiği ev adresinden taşınması nedeniyle kendisine tebligat yapılamaması üzerine, dosyanın işlemde kaldırılmasında karar verilmesinden sonra dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren 1 yıl içinde davacının yeni adresini bildirerek dosyanın işleme konulması isteminde bulunmaması karşısında, [1602 sayılı AYİM Kanununun 56 ncı maddesi aracılığıyla 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 26/3 ncü maddesi uyarınca] **davanın açılmamış sayılmasına karar verilmelidir**”⁹².

⁸⁹ Danıştay’a göre, gösterilen adrese tebligat yapılamaması durumunda, davanın açılmamış sayılmasına karar verilen dosyada, hukuki yardımda bulunan avukat için avukatlık ücretine hükmedilmesi gerekir. D6D, E. 92/1477, K. 92/2841, KT. 16.6.1992, Karar Yayınlanmamıştır.

⁹⁰ D4D, E. 91/2523, K. 92/4175, KT. 1.10.1992, DD, 1993, sy. 87, s. 262.

⁹¹ Bu konudaki AYİM kararları için bkz. AYİM2D, Gensek No: 2002/1651, E. 2003/546, KT. 18.6.2003, AYİMD, 2004, sy. 19, kitap 1, s. 249-250. Aynı yönde bkz. AYİM1D, Gensek No: 2001/1330, E. 2001/910, KT. 28.3.2003, AYİMD, 2003, sy. 18, kitap 1, s. 138-139; AYİM1D, Gensek No: 2001/1363, E. 2002/91, KT. 12.2.2001, AYİMD, 2002, sy. 17, kitap 1, s. 332-333; AYİM1D, E. Gensek No: 2000/1727, E. 2000/961, KT. 30.1.2001, AYİMD, 2001, sy. 16, s. 107-108; AYİM1D, Gensek No: 2000/563, E. 2000/461, KT. 19.12.2000, AYİMD, 2001, sy. 15, s. 120-121; AYİM2D, E. 99/216, K. 99/449, KT. 9.6.1999, AYİMD, 2000, sy. 14, s. 188-189; AYİM2D, Gensek No: 94/2116, K. 94/1382, KT. 18.1.1995, AYİMD, 1996, sy. 10, s. 257-258.

⁹² AYİM2D, E. 2002/783, K. 2002/821, KT. 30.10.2002, AYİMD, 2003, sy. 18, kitap 1, s. 133-134. Aynı yönde bkz. AYİM3D, E. 2003/386, K. 2002/119, KT. 16.10.2003,

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

Danıştay, bu maddenin uygulanabilmesi ve dosyanın işlemde kaldırılmasına ve sonuçta davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilmesi için, davacının gösterdiği adrese **daha önce hiç tebligat yapılmamış olması şartını aramış**; gösterilen adrese daha önce tebligat yapılmış olması ve daha sonra davacının adresini değiştirmesi ve tebligata elverişli yeni adresini bildirmemesi veya böyle bir adresin saptanamaması hallerinde ise İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26/3. maddesinin değil, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 60. maddesinin yollamada bulunduğu Tebligat Kanunu'nun 35. maddesinin⁹³ uygulanacağına karar vermiştir⁹⁴.

Dosyanın işlemde kaldırılmasına ve sonuçta davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilmesi için tebligatın usulüne uygun olarak yapılması gerekmektedir⁹⁵. İdari yargılama usulünde tebligatlar Tebligat Kanununa göre yapılır. Çünkü İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 60. maddesinde, Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işlerinin Tebligat

AYİMD, 2004, sy. 19, kitap 1, s. 239-AYİM2D, E. 99/221, K. 2003/746, KT. 8.10.2003, Açıklamalı – İçtihatlı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu, s. 545; AYİM1D, E. 2000/461, K. 2002/175, KT. 29.1.2002, AYİMD, 2002, sy. 17, kitap 1, s. 321-322; AYİM1D, Gensek No: 2001/1363, E. 2002/91, KT. 12.2.2002, AYİMD, 2002, sy. 17, kitap 1, s. 332-333.

⁹³ Maddeye göre, “Kendisine veya adresine kanunun gösterdiği usullere göre tebliğ yapılmış olan kimse, adresini değiştirirse, yenisini hemen tebliği yaptırmış olan kaza merciine bildirmeye mecburdur. Bu takdirde bundan sonraki tebliğler bildirilen yeni adrese yapılır. / Adresini değiştiren kimse yenisini bildirmedeği ve yeni adres tebliğ memurunca da tespit edilemediği takdirde tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına asılır ve asılma tarihi, tebliğ tarihi sayılır. / Bundan sonra eski adrese çıkarılan tebliğler muhataba yapılmış sayılır. / Daha önce tebligat yapılmamış olsa bile, taraflar arasında yapılan, imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde belirtilen adresler ile kamu kurum ve kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, ticaret sicillerine ve esnaf ve sanatkarlar sicillerine verilen en son adreslerdeki değişiklikler hakkında da bu madde hükümleri uygulanır”.

⁹⁴ DVDDGK, E. 99/150, K. 99/503, KT. 26.11.1999, DD, 2001, sy. 103, s. 249-252.

⁹⁵ Usulüne uygun yapılmayan tebligata dayanarak dosyanın işlemde kaldırma kararı verilemeyeceğine ilişkin Danıştay kararları için bkz. DVDDGK, E. 2000/4, K. 2000/158, KT. 21.4.2000, DD, 2001, sy. 104, s. 155-158. Aynı yönde bkz. D4D, E. 97/3121, K. 98/3561, KT. 12.10.1998, DD, 1999, sy. 99, s. 207-210; D4D, E. 98/1154, K. 99/1019, KT. 11.3.1999, DD, 2000, sy. 101, s. 362-365; DVDDGK, E. 2000/325, K. 2001/97, KT. 23.2.2001, Karar Yayınlanmamıştır; DVDDGK, E. 97/420, K. 98/395, KT. 11.12.1998, Karar Yayınlanmamıştır; D11D, E. 97/5107, K. 98/3171, KT. 6.10.1998, Karar Yayınlanmamıştır; D3D, E. 93/2282, K. 94/2846, KT. 28.9.1994, Karar Yayınlanmamıştır; D3D, E. 97/419, K. 98/1, KT. 13.1.1998, Karar Yayınlanmamıştır; D4D, E. 98/1154, K. 99/1019, KT. 11.3.1999, Karar Yayınlanmamıştır; D7D, E. 92/647, K. 95/57, KT. 18.1.1995, Karar Yayınlanmamıştır. Usulüne uygun yapılan tebligata dayanarak dosyanın işlemde kaldırma kararı verilebileceğine ilişkin Danıştay kararları için bkz. D7D, E. 93/528, K. 95/947, KT. 9.3.1995, Karar Yayınlanmamıştır.

Kanunu hükümlerine göre yapılacağı kurala bağlanmıştır. Bu itibarla tebligat, 7201 sayılı Tebligat Kanununa uygun olmalıdır.

Danıştay'ın yerinde bir uygulaması da, yeni adres bildirme dilekçesinin, tebligat yapılamaması nedeniyle verilen işlemde kaldırma kararından bir yıl sonra, ancak davanın açılmamış sayılmasına karar verilmeden önce dosyaya ibraz edilmesi halinde, dosyanın tekemmülünün sağlanarak davanın görülmesi yönündedir⁹⁶.

Bilindiği gibi tarh edilen vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlerle bunların zam ve cezalarına karşı vergi mahkemelerinde dava açılması halinde, isteme bağlı olmaksızın dava konusu edilen bölümlerinin tahsili durur (İYUK. m. 27/3). *Danıştay*, açılan davada adrese tebligat yapılamaması halinde dosyanın işlemde kaldırılması halinde, süresi içinde verilen yenileme dilekçesinde, işlemde kaldırmayla uygulanmaya başlanan tahsilat işleminin durması için yürütmenin durdurulması talebinin yer alması gerekmediğine karar vermiştir⁹⁷.

SONUÇ

İdari yargılama usulünde tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişikliğin davaya etkisi konusunda şu tespitler yapılabilir:

1) Davanın taraflarında meydana gelen değişme konusu 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesinde düzenlenmiştir. Madde hem ilk derecede görülen davalarda hem de kanun yollarına bakan yargı yerlerinde uygulama alanı bulur.

2) Tarafların kişilik veya niteliğinde meydana gelen değişiklik nedeniyle dosyanın işlemde kaldırılmasına "ilgili mahkemece" karar verilir. Bu nedenle, örneğin, davacının davayı açtıktan sonra ölmesi ve bu olaydan mahkemenin haberdar olmaması üzerine uyuşmazlığın esası hakkında karar vermesi "usul hükümlerine uyulmamış olunması" sebebiyle kararın bozulmasını gerektirir.

3) Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir. Bunlar dışında kalan davalarda ise davayı takip hakkı kendisine geçenlerin başvurmasına kadar veya idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir. İşlemde kaldırılan dosyalar, davayı takip hakkı kendisine geçenlerin veya idarenin başvurusu üzerine yeniden işleme konur. Başvurunun özel bir şekli bulunmamaktadır.

4) Yargı içtihatlarında, mirasçılara geçmeyen bazı haklara ilişkin davaların, ölmeden önce gerçek kişi tarafından açılması kaydıyla, ileride malvarlığı haklarına dönüşmesi ihtimali bulunmakta ise mirasçılara geçeceği kabul edilmektedir. Yani, ileride malvarlığı hakkına dönüşmesi muhtemel

⁹⁶ D4D, E. 91/2523, K. 92/4175, KT. 1.10.1992, DD, 1993, sy. 87, s. 261-263.

⁹⁷ D11D, E. 97/575, K. 98/1081, KT. 18.3.1998, DD, 1999, sy. 98, s. 599-602. Aynı yönde bkz. D11D, E. 96/1489, K. 96/1274, KT. 1.4.1996, Karar Yayınlanmamıştır.

İdari Yargılama Usulünde Davanın Taraflarında Değişme

haklarla ilgili olarak, murisin sağlığında açmış olduğu davalar mirasçılar tarafından takip edilebilir.

5) Kanunda, takip hakkı kendisine geçenlerin veya idarenin ne kadar süre içerisinde mahkemeye başvurarak takibi yenilemesi gerektiği düzenlenmemiştir. Ancak uygulamada dava dosyasının ömür boyu açık kalmasının önüne geçilmesi açısından, bir çözüm olarak, mahkemenin ölüm olayından haberdar olmasıyla dosyaya karar numarası vererek kapatması ve dosyanın işlemde kaldırılmasına karar vermesi yolu benimsenmiştir. Takibin yenilenmesi halinde ise yeniden esas numarası verilerek yargılamaya devam edilmesi benimsenmiştir. Karar numarası verilip dosya kapatılmadan önce, takip hakkı kendisine geçenlerin başvurması halinde ise yargılamaya devam edilmektedir.

6) Davacının ölümü nedeniyle işlemde kaldırılan dava dosyasında yürütmenin durdurulması kararı varsa, bu karar dosya işlemde kaldırıldıktan sonra da, dört ay süre ile geçerlidir. Ancak bu süre içerisinde yenileme dilekçesi verilmemişse, yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden ortadan kalkar.

7) Davacının göstermiş olduğu adrese tebligat yapılamaması nedeniyle dosyanın işlemde kaldırılmasına ve sonuçta davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilmesi için tebligatın usulüne uygun olarak yapılması gerekmektedir.

8) Davacının daha önce gösterdiği adrese hiç tebligat yapılamamış ve gönderilen tebligat da yapılamıyorsa, dava dosyası, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesinin 3. fıkrasına göre yeni adresin bildirilmesine kadar işlemde kaldırılır. İşlemde kaldırılan dosyanın, işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde yeni adres bildirilerek işleme konulması istenmelidir. Aksi takdirde mahkemece davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Buna karşılık, davacının tebligat yapılamayan adresine daha önce tebligat yapılmışsa, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun ilgili hükmü değil, Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi hükmü uygulanır.